

Slovenski dom

Štev. 119

V Ljubljani, torek 28. maja 1940

Leto V

Presenetljivo sporočilo predsednika francoske vlade Reynauda davi:

Belgijski kralj Leopold III. se je s severno vojsko nenadno brezpogojno udal

Anglija in Francija nista bili o njegovi vdaji niti obveščeni

Pariz, 28. maja. o. Sreči je imela francoska vlada pod vodstvom predsednika republike Lebruna izredno sejo, ki je trajala od 10 zvečer do 1 zjutraj. Seje sta se udeležila tudi maršal Petain ter vrhovni poveljnik francoske vojske general Weygand.

Davi ob 8 je imel predsednik vlade Reynaud govor po radiu, v katerem je sporočil naslednje:

Belgijska vojska na severnem delu bojišča se je brezpogojno udala Nemcem in tako odprla pot nemškim oklopnim divizijam. Belgijski kralj je položil orožje, ne da bi bil obvestil vojne tovariše, ki smo mu bili prihiti na pomoč. Belgijska armada se je nehala bojevati proti enodušni volji belgijskega ljudstva. Kralj Leopold se je vse do 10. maja delal, da daje večjo veljavo našim obljubam, kakor pa jo je dajal nemškim. Zdaj je pustil boj, ne da bi bil o tem obvestil z eno samo besedo tovariše v orožju, ki so mu prihiti na pomoč in ne da bi bil to sporočil generalu Blanchardu. Belgijski kralj se je odpovedal boju proti volji svojega naroda. Kralj Leopold tretji je položil orožje. Zdaj moramo misliti na naše vojake. Naši vojaški voditelji in vojaški tvorijo popolno skupnost, v katero ima naš narod neomejeno zaupanje. Naša vera v zmago je nedotaknjena. Držali bomo na novi črti, ki jo ureja general Weygand v popolnem soglasju z maršalom Petainom. Francija je bila napadena tolikokrat, a ni bila premagana nikdar.

Pariz, 28. maja. Havas. Predsednik belgijske vlade Pierlot je imel srečo govor po radiu, namenjen francoskemu narodu. Med drugim je dejal: »Danes dopoldne je bila v belgijskem poslanstvu važna seja članov belgijske vlade. Po proučitvi položaja je bil z ozirom na možnost razvoja sprejet sklep, ki potrjuje željo, da Belgija nadaljuje borbo skupno z zavezniki do skrajne zmage, pa naj se zgodi karkoli. S tem v zvezi kliče belgijska

vlada vse Belgijce, tako one, ki so ostali doma kot one, ki so pobegnili v Francijo in Belgijo, naj bodo prepričani, da bo Belgija zopet vstala. Prišlo bodo mogoče še težke preizkušnje, toda prej ali slej bo Belgija zmagala, ker se bori za načela časti, ki jih je vedno zagovarjala. Isti sklep je bil predložen tudi belgijskemu parlamentu ob sovražnikovem napadu ter ga je parlament soglasno

sprejel. Belgijska vlada bo vzdrževala zveze z vsemi svojimi državljani, ter od njih zahtevala, naj bodo složni in disciplinirani in naj delajo vse, kar bo od njih domovina zahtevala. Ta svoj klic končujemo z besedami, da ne bodo sprejeli miru, dokler Nemci ne bodo spoštovali pravice in dostojanstva naše države. Sklep belgijske vlade je nato po radiu tudi v flamščini prebral zunanji minister.

Nemci poročajo o zavzetju francoske luke Calais

Berlin, 28. maja. m. DNB poroča: S pristojne strani ob priliki zavzetja Calaisa sporočajo:

Kdor ima Calais, ima v rokah tudi ključ do Anglije.

Nemški vojaški strokovnjaki dalje pravijo, da je resnica, da se je Veliki Britaniji leta 1914 posrečilo ostati ozemeljsko nedotaknjeno. Zdaj je položaj čisto drugačen. Nemške čete, ki so prišle na obalo Rokavskega preliva, so v neposredni bližini britanske zemlje.

Berlin, 28. maja. m. Nemški poročevalski urad naznanja dejstvo, da v Londonu in Parizu še vedno zanikajo padee Calaisa, tukajšnji krogi tolnačijo na ta način, da angleška vlada smatra z ozirom na razpoloženje angleškega prebivalstva, da ni oportuno objavljati takšnih vesti. Ni treba pozabiti, da se v Flandriji še vedno mudi močan angleški ekspedicijski zbor. Priznanje, da je tudi Calais v nemških rokah, ne bi samo pojasnilo angleški javnosti, da je ekspedicijska armada izgubila ne samo vsako možnost za umik, temveč bi vest, da je padel Calais, ki je zelo važno pristanišče tudi za varnost Anglije, vzbudila zelo mučen vtis.

Nemško vrhovno poveljstvo poroča: V Flandriji so naše čete nadaljevale napade in še bolj zadržile obroč okoli obkoljenih sovražnih armad. Posebno severno od Menineja se je posrečil globok predor v sovražno fronto tik do Yperna. Kakor prejšnje dni, so tudi to pot posegle vmes krepke letalske enote in največ pripomogle k napredovanju vojske. Težišče napada naših letal z zelo velikim učinkom je veljalo prostoru, kjer se nahajajo obkoljene sovražne armade. Nemške čete, ki napadajo vzhodno od Laona, so odbile protinapad francoskih kolonjskih čet z velikimi izgubami za sovražnika.

Naše letalstvo je ponovno napadlo luke na belgijsko-francoski obali, ki so že v sovražnikovih rokah. Ti napadi so bili naperjeni proti poskusom Angležev, da bi dele svojih obkoljenih armad rešili čez Rokavski preliv na Angleško.

Na drugih frontah ni bilo nobenih posebnih dogodkov.

Turške priprave za morebitni vstop v vojno

Ankara, 28. maja. o. Turški generalni štab ter zastopniki ministrstev, ki prihajajo v pošto za vojne priprave, so izdelali načrt za upravo in organizacijo države, če bi Turčija stopila v vojno. Načrt določa obsežno gospodarsko mobilizacijo in vsebuje med drugim tudi določilo, da nastopi ob razglasitvi splošne mobilizacije takoj vojno stanje po vsej državi. Turčija sama od sebe ne bo posegla v vojno, pripravljena pa mora biti, ker jo veže pogodba z Anglijo in Francijo, da poseže v vojno, če bi Italija skušala spremeniti sedanje stanje v vzhodnem delu Sredozemskega morja.

Novi vojaški vpoklici na Madžarskem

Budimpešta, 28. maja. m. Berlinski dopisnik lista »Pest« poroča, da je Nemčija izvedla vse priprave za totalni napad na Veliko Britanijo. Dopisnik istega lista iz Londona pa poroča, da bo general Ironside vso Anglijo spremenil v utrdbo, podobno Gibraltarju. Madžarski časopisi se obirno bavijo tudi s stališčem, ki ga je v sedanjih vojni zavzela Jugoslavija in objavljajo o tem poročila iz italijanskih, nemških in francoskih virov. S posebnim povdarcem govori o odnosu med Belgradom in Moskvo.

Pred 14 dnevi je madžarska vlada dala uradno pojasnilo glede vpoklica nekaterih letnikov madžarskih obveznikov. Vpoklicala je zdaj še nove letnike. O teh novih vpoklicih je vlada dala naslednje uradno obvestilo:

Na Madžarskem so vsako leto velike vojaške vaje. Sedanji manevri ne bodo v nobenem primeru večji od vojaških vaj v prejšnjih letih.

Angleška vlada je izdala obsežno uradno poročilo o pomorski bitki pred Montevideom in o samopotoptitvi nemške križarke »Admiral von Spee«.

Zavezniške vesti o silovitih bojih v južni Belgiji in severni Franciji

Obisk generala Weyganda pri severnih armadah

Pariz, 28. maja. m. Vrhovni poveljnik francoske vojske general Weygand je včeraj prišel v neposredni stik z zavezniškimi četami, ki so odrezane od glavnine z nemškim rokomom v severni Franciji in Flandriji. General Weygand je izvedel to potovanje, ki je bilo združeno z veliko nevarnostjo, z letalom. Bombnik, s katerim je letel, je spremljalo šest francoskih lovskih letal. V neposredni bližini bojne črte se je njegov bombnik sprijel z eskadrilo nemških bombnikov. Francoska lovka letala so z ognjem iz strojníc prepodila sovražna letala.

Prevladuje prepričanje, da je imel general Weygand v Flandriji sestanke s poveljnikom angleškega ekspedicijskega zbora generalom Gortom.

London, 28. maja. m. Reuter poroča: Po večrajših poročilih je jasno, da boji potekajo na vsej črti od Ypresa do Arrasa. Nemci nadaljujejo z napadi ter se dalje pošiljajo v boj močne oddelke ter se pri tem prav nič ne oziirajo na to, kakšne utegne biti žrtve in izgube.

Preteklo noč je v pokrajini okoli Valenciennes prišlo do delnega umika zavezniških čet. Čete, ki so se umaknile, so se prej utrdile na reki Es-

Vesti 28. maja

Pomočnik ameriškega zunanjega ministra Sumner Welles je včeraj sprejel jugoslovanskega poslanika v Washingtonu Folita.

Izvoz letal iz Združenih držav je aprila dosegel vsoto 22.000.000 dolarjev.

»Napad na neizogibno smrt« imenujejo francoski vojaški strokovnjaki nemško ofenzivo zadnjih dni na francoskem bojišču in pravijo, da so nemške izgube velikanske, kar je razumljivo, ker Nemci pri svojem načinu vojskovanja ne gledajo na žrtve, marveč hočejo z naglim in silovitim udarom priti do odločitve.

Vojna bo prej končana, preden bo Amerika mogla iti zaveznikom na pomoč, je izjavil maršal Goering bivšemu japonskemu poslaniku v Rimu, kakor poroča današnji »Slovenec«.

Vatikanski radio je vsem katoličanom na svetu poslal prošnjo, naj molijo za mir in za zmago pravice ter ljubezni na svetu.

Predsednik Roosevelt je imel predvčerajšnjim govor, v katerem je dejal, da so slepi in gluhi tisti, ki mislijo, da je Amerika ločena od sedanje evropske vojne. Ameriško oboroževanje je obrambni zid ne le za Ameriko, marveč za vse človeštvo, zakaj strašna so poročila o grozotah, ki jih sedanja vojna prinaša civilnemu prebivalstvu Norveške, Holandije, Belgije, Luksemburga in Francije.

V ameriškem tisku in ameriški javnosti se je začela silovita propaganda, naj Združene države dovolijo nabiranje prostovoljcev, zlasti letalcev za Anglijo in Francijo.

Vlak Orient-ekspresa ne bodo odšli vozi, več čez Francijo, marveč samo na progi iz Milana do Carigrada.

Okoli Italije so potegnene vrvi, ki ovirajo njen razvoj. Te vrvi so Suez, Gibraltar in Dardanele. Italija se jih mora znebiti, razpravlja rimski dnevnik »Piccolo«.

Vso Anglijo bodo glede preskrbe z živežem razdelili na 800 samostojnih okrožij, od katerih bo vsako lahko izhajalo tudi tedaj, če bi bil kje dovoz onemogočen.

Nemški listi so razširili vest, da cameravajo Angleži potopiti ameriški parnik »President Roosevelt«, ki bo peljal ameriške ženske in otroke iz Anglije v Združene države. Ker so bil podobne vesti razširjene že večkrat, se zdi, da gre samo za propagandno vojno.

Predsednik slovaške republike dr. Tiso je predvčerajšnjem priredil slovesno večerjo predsedniku jugoslovanskega senata dr. Antonu Korošcu, ki se vrača iz Breslaua čez Bratislavo v Belgrad.

Proizvodnja angleških tovarn je bila v zadnjih sedmih dneh, ko se je vojna nevarnost zvečala, toliko kakor še nikdar od začetka sedanjice vojne.

Angleška policija še nadalje aretirala člane fašistovske stranke, ki so sumljivi zaradi zvez z Nemčijo.

Belgija in Holandija sta pristopili k zavezniškemu denarnemu sistemu, kar pomeni za Anglijo in Francijo veliko gospodarsko pridobitev.

Nemška vlada uradno sporoča, da ravno Nemci z ujetniki po mednarodnih določilih in da so v začetku celo pustili ujetim častnikom svobodno gibanje.

Govor predsednika francoske vlade:

'Vzdržali bomo na novih črtah in zmagali'

Pariz, 28. maja. o. Govor ki ga je davi imel predsednik francoske vlade Reynaud, se glasi:

»Francoskemu narodu moram sporočiti resen dogodek, ki se je primeril to noč. Francija ne more več računati na belgijsko armado. Ob 4 zjutraj danes se francoska in angleška vojska bojujeta sami proti sovražniku.

Veste, kakšen je bil položaj zaradi predora naše fronte 14. maja. Nemška vojska se je vrnila med naše armade, ki so se razcepile na dve. Na jugu so francoske divizije, ki drže novo fronto vzdolž Somme in Aisne ter dalje do nedotaknjene Maginotjeve črte. Na severu pa je skupina treh zavezniških vojsk: belgijske, angleškega ekspedicijskega zbora ter nekaj francoskih divizij, v katerih imajo mnogi izmed nas svoje drage.

Ta skupna vojska je bila pod poveljstvom generala Blancharda. Oskrbovali smo jo skozi Dunquerque. Francoske in angleške vojske so to pristanišče branile na jugu in na zahodu, belgijska vojska pa na severu.

Poveljnik belgijske vojske se je sredi bitke nenadno in brezpogojno udal na zapoved svojega kralja, ne da bi bil obvestil svoje francoske in angleške vojne tovariše. S tem je odprl nemškim divizijam pot proti Dunquerqueju.

Ameriška sodba o morebitnem vstopu Italije v vojno

Znamenja, ki govorijo o bližnji italijanski odločitvi

Rim, 28. maja. m. United Press poroča: Po abvestilih s pristojnega mesta bo italijanska vlada, ki bo imela svojo prihodnjo sejo pod predsedništvom Mussolinija 4. junija, sprejela važne sklepe glede bodočega italijanskega stališča v sedanjih vojni. Po zanesljivih informacijah bo italijanski ministrski predsednik Mussolini članom italijanske vlade podal obširno in pregledno poročilo o vseh pripravah, ki jih je italijanska vlada izvedla v zadnjem času, ter o moči italijanske suhozemske vojske, mornarice in letalstva. Sodijo, da bo Mussolini na omenjeni seji tudi določil dan, kdaj naj bi Italija stopila v vojno. Kar se tiče tega datuma, v vseh tujih krogih mnogo ugibajo. Večina opazovalcev se strinja z mnenjem, da bo Italija v prvi polovici junija stopila dejansko na stran Nemčije. Drugi so prepričani, da bo Italija stopila v vojno med 2. junijem in končano zvečijo. Majhna skupina pa meni, da bo Italija ostala nevtralna ter da bo svoje zahteve predložila seie mirovni konferenci.

United Press je izvedel preiskavo, ki kaže, da je, kadar je govora o vstopu Italije v vojno, treba upoštevati naslednjih 12 točk:

1. Pogosti razgovori ministrskega predsednika Mussolinija z uglednimi zastopniki italijanske vojske in vojne industrije.

3. Poostrena omejitev porabe bencina za čenši s 3. junijem.

3. Vesti o vpoklicu vojaških specialistov iz letnikov 1895 do 1920.

4. Prelazitev odhoda italijanskih ladij v Ameriko.

5. Poziv večine tujih poslaništev svojim državljanom, naj takoj zapuste Italijo, razen če imajo važne osebne posle.

6. Razširitev italijanskih zahtev do Anglije in Francije.

7. Govori številnih vodilnih fašističnih osebnosti, kakor grofa Ciana, Grandija in Ansaldo.

8. Pospešena dela za dograditev 35.000 tonskih bojnih ladij, od katerih sta dve že v službi.

9. Šolanje vedno večjega števila mladih pilotov.

10. Podaljšanje uredbe o civilni mobilizaciji.

11. Popis zalog volne in bombaža

12. Ostri napadi italijanskega časopisja na Anglijo in Francijo.

Sovjeti so odobrili trgovsko pogodbo z Jugoslavijo

Moskva, 27. maja. Uradno poročajo: Predsedništvo vrhovnega sovjeta Sovjetske Rusije je odobrilo danes sporazum o trgovinskih odnosih in plovbi med Sovjetsko Rusijo in Jugoslavijo ter dopolnilni zapisnik, podpisan v Moskvi 11. maja t. l. Sovjetsko trgovinsko zastopstvo v Jugoslaviji in jugoslovansko trgovsko zastopstvo v Rusiji bosta pričeli poslovati sredi junija.

Slavna predstava „Revizorja“ ob 40 letnem jubileju odličnega dramskega igralca Josipa Daneša-Gradiša

Nesrečne okoliščine so hoteli, da tako dolgo ni prišlo do ponovitve znamenitega Gogoljevega dela „Revizor“. Repriza, ki je bila v opernem gledališču v nedeljo zvečer, je predstavljala jubilejno predstavo, s katero je ljubljanska Drama obhajala in slavila štiridesetletni jubilej najodličnejših in najprijetnejših svojih članov, Josipa Daneša-Gradiša. Zal je na slavnostnem razpoloženju lepega praznika ležala senca trpkosti: tisti, ki bi se moral najbolj veseliti, je ležal doma, priklenjen na bolniško posteljo. Josip Daneš-Gradiš je že dolgo časa hudo bolan.

Kdo ne pozna vseh neštetih, sijajnih odskih likov, ki jih je Daneš ustvaril v naši Drami zadnje čase? Dragocena mojstrovina zase je bil vsak od njih. Občinstvo in kritika je v njem cenila enega najspodobnejših in najodličnejših igralcev, kar jih premore zgodovina slovenske gledališke umetnosti. Znašel se je v vsaki vlogi, v vsaki osebi je znal potuhlati njeno najkrajše bistvo, njeno pravo jedro, razbrati tisto, česar ni bilo v njegovem znanju, razbrati tisto, česar ni bilo v njegovem liku, njemu postaviti do vseh podrobnosti izdelano figuro, tako živo, tako prepričljivo, kakor bi jo presadil iz resničnega življenja in ji v simbolnosti igraja dal le neki višji smisel ter privlačnejšo zanimivost v okviru splošnega dogajanja, v katerem je zvesto z avtorjem po svojem liku oživljaval skrito misel, ki je delo opravičevala, mu dajala svojo posebnost in mesto ter izpovedovala gledanje na zamolano, lisčkrat reševano in vendar nereseno in neresljivo uganke sveta ter njegovih stvari, oplenjenih po moški slutnji, da je videz samo maska. V vseh vlogah je bil mojster, kadar koli je nastopil, je s svojo kreacijo navdušil. Kdo pa nam bo še kdaj dal tako dovršene like poznanih, razčlenjenih, tiho trepetnih malih ljudi kakor nam jih je dajal Daneš? Kakor zlato v ognju je bil sam preiskurjen v trpljenju, sam se je navadil potprežljivo prenašati krize in težave, in z nekoliko trpkim, pa vedno ljubeznim nasmehom ti tudi čez bridkosti — saj jih je bil vajen. Zato so bili tudi njegovi ljudje, ki jih je oživljal, vsi prežarjeni z blago, najčistejšo in najplemenitejšo človečnostjo, s plemenitim razumevanjem vsega okrog sebe, dragi liki, ki so bili v teh naših časih balzam za naša nemirna, tolikokrat krivična, prenapetostna razburjenja in zagrenjena srca. Kdo bo še kdaj na našem odru mogel oživiti ta plemeniti čar najčiste in najdragocenejši človečnosti, ki je obilav vse njegove osebe? Pri vseh teh napol smešnih, napol žalostnih figurah se je javljalo najgloblje, najplemenitejšo jedro — njegovi junaki so razodevali zlato srce Dickensovih, Cervantesovih, Stifterjevih, in kakor se že drugače pi-

šejo ti veliki, tihi, najbližji razumevalci ljudi, njihove revščine in njihovih sibičnosti. Sam same je Daneš s temi svojimi osebami poboljšal in potolažil, nam vrnil vero vase in v ljudi, nas naučil razumevanja in potrpljenja za pravo življenje, nas napeljal k dobroti, k ljubeznivosti in plemenitosti.

Na jubilejni predstavi Daneš ni bil navzoč, sicer bi se bil lahko prepričal, kako hvaležno mu je gledališko občinstvo za te njegove nepozabne stvaritve in za plemenito delo, ki ga je opravljal pod egido umetnosti tako uspešno, tako dosledno in tako lepo. Prazna je bila klopa v venci in darili, umetnika-jubilanta ni hotelo biti na rampi, da bi se s svojim zlatim, prisrčnim nasmehom odzval izrazem navdušenega priznanja in zahvale za njegovo delo. Tako pa je stopil pred občinstvo, ki je gledališče napolnilo prav do zadnjega kotička, ravnatelj Drame, Golia, ki je z vznesenimi besedami povdaril pomen velikega praznika ter orisal umetniško delovanje priljubljenega umetnika-jubilanta. Daneš je sodeloval pri vseh treh slovenskih gledališčih, v Trstu, v Mariboru in v Ljubljani ter že s tem na najpomembnejši način predstavlja njegovo umetniško delovanje najtesneje in najintimnejšo povezanost z razvijanjem in stremljenjem naše gledališke umetnosti.

Po govoru ravnatelja Drame, ki ga je občinstvo sprejelo z ogromnim navdušenjem, s katerim je počastilo jublanta v njegovi odsotnosti ter hkrati izrazilo svojo žalost, da ga ne more pozdraviti in se mu zahvaliti osebno navzočemu, je pričela predstava „Revizorja“. V marsikakšnem pogledu in na marsikakšnem mestu se je ponovila predstava od premijske celo izboljšala. Ne mislimo povrnati oznake posameznih igralcev režije in inscenacije, ker smo to storili že ob premieri, omenili bi le, da je Jerman nastopil mesto Milčinskiga ter ustvaril z Dobčevskim lik, ki je bil močno podoben liku kakor ga je dal Milčinski. V vlogi glavarja je nastopil neobarokni igralec, Mihajlo Marković, čigar igra se je obilno sicer precej razlikovala od igre drugih, vendar ni v preveč občutni meri motila enotnosti. Markovičeva interpretacija je bila tudi sicer različna od interpretacije kakor jo je dal Cesar pri premieri: Cesarjev glavar je bil oblasten, pa omejen veljavnost, Markovičev pa potuhljen račun. Predstava je uspevala prav lepo ter je občinstvo od nje odhajalo zelo zadovoljno. Obžalovalo je le, da ni moglo pozdraviti priljubljenega moža, čigar počastitvi je bil ves ta lepi večer namenjen.

Ljubljana od včera do danes

Tudi včeraj je kazalo na dež. Dopoldne je bilo hudo soparno, okrog poldneva so se že zbirali črni oblaki, zdaj zdaj se ho pripravilo k nevihti, so si mislili ljudje. Popoldne pa se je stvar zasukala. Močan veter se je dvignil in začel oblaka krdela naganjati v beg. Prav počeno je pihalo. Proti večeru se je nebo lepo umirilo, ponoči je prevladoval spet jug, ki je prvelel na nebo svoje oblache trube. Le tu pa tam je blede svetila na nočnem nebu kakšna samotna zvezda kakor izgubljena, pojemajoča luč. Povrh je bilo tudi nenavadno gorko, tako da se je bilo današnji dan skorajda res nadejati deževnega vremena. Davi so že navezali tam na zahodnem nebu čepeli plavkasto oblaki, velika grmada, ki je napovedovala, da se utesne čez dan še marsikaj zgoditi in da bomo nemara že dopoldne dobili nevihto. Sence je svetilo skozi tenko, belkasto megleno plast medlo in boječe. Pozneje, že v zgodnjem dopoldnevu, pa se je obrnilo na boljše, oblaki na zahodni strani neba so kar nalezem izgubili svoj preteči izraz, svetlosivi so postali, in že kmalu se je opogumilo tudi sence, ki je veselo posvetilo v majhni dan. Že zgodaj dopoldne pa je bilo tudi že precej gorko, tako da bo dan najbrž že kar posteno vroč, v zgodnjih popoldanskih urah. Zdal se ni več daleč čas, ko bodo spet oživela kopalnice in brežvici ob rekah, ki teko v bližini našega mesta. Ko pritisne poletna vročina, človeka med razbeljenimi zidovi in na razpoljenem tlaku skoraj ni mogoče več vzdržati. Kdor le more izkoristiti vsaj čas opoldanskega počitka, se gre hladiti v vodo. Veseli ča kopalne sezone je torej rekoče že pred durmi. Bomo videli, če ga tudi letos ne bo morda pokvarilo deževno vreme.

Strela ga je oplazila

Kaj nenavadno nesrečo je doživel Jože Špenčič, sin delavca iz Vodic, ki je bil včeraj pripeljan v ljubljansko bolnišnico. V petek je vedril pri nekem znamenju, pa je nenadoma tresčilo. Strela je Jožeta oplazila in osedomila. Kri mu je zaradi hudega zračnega pritiska udarila iz ust in iz nosa. Našla ga je mati, ki ga je na ročnem vozičku prepeljala domov. Po nevihti so domači takoj poklicali dr. Justina, zdravnika iz Vižmarjev. Ta mu je nudi prvo pomoč. Jožetovo stanje pa se kar ni in ni hotelo obrniti na boljše, zato ga je bilo treba

prepeljati v nedeljo v Ljubljano. Zdravniki upajo, da mu bodo rešili življenje.

V ljubljansko bolnišnico pa so včeraj pripeljali tudi naslednje ponesrečence:

delavca pri „Slogradu“ v Kranju, Antona Zupaničiča, katerega je bil nekdo hudo udaril po glavi;

Ivano Jenkovo, služkinjo iz Ljubljane; Jenkova se je peljala s kolesom, pa je nekam nerodno zavila, tako da jo je zadela tramvaj, ki jo je podrl, da je padla in se potolkla po životu;

nerodno nesrečo je doživel tudi sinček pekovega mojstra iz Šentrupe na Dolenjskem. Fant se je nekaj smukal okrog psa, pa ga je hudobna žival ugriznila v glavo.

Včerajšnji dan v bolnišnici je kakor vsak ponedeljek — potekel v znamenju prav velikega obiska.

Vabilo prostovoljnim sodelavcem za zaščito otrok v primeru vojne

Jugoslovanska Unija za zaščito otrok vabi k prijavi prostovoljne delavce, ki bi hoteli opravljati prostovoljno razna dela v slučaju potrebe evakuacije otrok, bodisi za nego malih otrok, bodisi kot vzgojitelji ali vzgojiteljice, bodisi za ekonomsko ali administrativno službo, kakor tudi za gospodarsko službo. V postev pridejo le žene in oni moški, ki niso vojni obvezniki. Vsi, ki bi hoteli takšno delo sprejeti, naj se s področja mesta Ljubljane javijo v pisarni Jug. Unije za zaščito otrok, Ljubljana, Beethovnova ulica 14-1. Prijave se sprejemajo od 8 do 13 in od 16 do 18. Kdor bi se mogel osebno prijaviti, hotel pa bi se prijaviti pisмено, naj v pismu navede ime in priimek, poklic, izobrazbo, rojstni datum, kraj rojstva, pristojnost, ali je prijavljenec samski ali poročen in koliko otrok ima, za kakšno delo se prijavlja ter točen naslov stanovanja. S področja mesta Maribora, Celja in Ptuj, kakor tudi iz drugih mest, naj se reflektantje prijavijo pri tamkajšnjih krajevnih odborih Jug. Unije za zaščito otrok. — Jugoslovanska Unija za zaščito otrok, Ljubljana.

Največji požigalec našega časa pred sodniki

Zažgal je 55 posestnikov in povzročil s tem 1,546.220 din škodo

Maribor, 28. maja.

V severnem delu Slovenije imamo zadnja leta posla s čudnimi zločinci. So to požigalci, ki so prinesli v te kraje mnogo gorja in povzročili velikansko škodo na narodnem premoženju. Ko so jih po težkem in trudopolnem zasledovanju končno izsledili ter so prišli pred sodnike, pa se je izkazalo, da

je bila strast tista gonilna sila,

ki jih je gnala od požiga do požiga. Večinoma so bili to ljudje, ki so veljali v okolici za čudake ter je potem zdravniška preiskava res ugotovila, da so duševno bolni ter za svoja dejanja povsem ne odgovarjajo. Kljub temu pa jih je sodišče sodilo zelo strogo, pač v vidu njihove nevarnosti za vso okolico. Vsi ti piromani so dobili dolga leta ječe ter so jih po prestani kazni še pridržali v zaporu. Najbolj znani so bili piromani Terglec iz Polskave, ki je imel na vesti 17 zločinov ter je v mariborski bolnišnici umrl. Koren iz Poljčan, ki je zažgal nekaj 25 požigov. Lukanšek iz Razdvajna, ki je tudi nekaj 15krat požgal svojim sosedom.

Kralj požigalcev

v novejši dobi naše kriminalne zgodovine pa je Avgust Korajžja, kateremu sodi danes mali senat mariborskega okrožnega sodišča. Avgust Korajžja je star 35 let, po poklicu je hlapec, po rodu pa je Hrvat iz Taborskega pri Humu na Sotli. Mož je nepismen ter je nezakonski sin. Dosedaj še ni bil kaznovan. Po izvedeniškem mnenju ima znake prirojene slabomnosti manjše stopnje, njegovo obnašanje je bolj otročje, spomin pa mu je deloma okrnjen. Zdi se, da ima tipične piromanske predstave, kar ga je zapeljalo v neprestane požige. Pri vsakem požaru je namreč občutil nenaravno naslado ter je v takem velikem ognju naravnost užival. Obtožnica mu očita, da je požgal imetje 55 posestnikov ter povzročil 1,546.220 din škodo. Tem posestnikom je zgorelo 46 gospodarskih poslopj, 3 stanovanjske hiše, 1 senik, 1 listnjak, 8 kozolcev, 1 min ter 3 podstrešna stanovanjska poslopja. Enemu posestniku je zgorela tudi velika zaloga lesa. Najbolj usodno pa je bilo še to, da so njegovi požigi zahtevali tudi

dve človeški življenji

in sicer sta zgorela ob priliki požiga v Župečji vasi dva kmelci, ki sta spala na gospodarskem poslopiju, katerega je Korajžja zažgal. Korajžja je vrtil svoj požigalni posel na Dravskem polju dolgih sedem let. Nihče skraja ni verjel, da so vsi ti požari, ki so včasih kar noč za nočjo ožarjali nebo, delo enega samega človeka. Področje njegovih zločinov je bilo zelo obširno, saj je požigal od Sl. Bistrice do Razvanja pri Mariboru in do Kungote ob meji, najraje pa se je zatekal v svojimi podvigih v okolico Pragerskega in Cirkovce, kjer je teren v velikih dravskopoljskih vaseh za to tudi najbolj ugoden. Kolikor je bilo mogoče ugotoviti po preiskavi, je Korajžja izvršil v naših krajih prvi požig leta 1932, ko je bil šel 27 let star. Zadnji njegov požig je bil izvršen 26. novembra lanskega leta pri posestniku Mihaelu Kumru v Slovenski Bistrici, kateremu je zažgal nov kozolec. Vseh teh sedem let so vse orožniške postaje tega področja iskale požigalca. Znal je izvrševati zločine silno spretno, da ves čas ni padla niti senca suma na njega. Kdo bi si tudi mislil, da prihaja požigalec včasih na tako daljavo izvrševati svoje zločine. Kot že rečeno, je 55 posestnikov požgal, v sedmih primerih pa se mu je požar ponesrečil, ker so gasilci pravočasno nastopili ter preprečili nesrečo.

Največji požigi

so bili ogromen požar dne 15. maja 1932 v Župečji vasi. Požigalec je zažgal gospodarsko poslopje posestnika Zafosnika, ogenj pa je zajel potem še imetje sedmih posestnikov ter vse uničil. Škoda je bila takrat 230.000 din. V isti vasi je izvršil Korajžja še drugi požig, in sicer dne 18. julija 1935, ko je zažgal gospodarsko poslopje posestnika Antona Ozla. Na hlevu sta spala v senu dva mlatic Jozef Stajnik in Franc Mlaker, ki sta oba živa zgorela. Med večje požare spada tudi požig na posestvu Terezije Pošinger v Razvanju, kjer je ogenj povzročil 175.000 din škodo, pri Frideriku Rotu v Razvanju je znašala škoda 100.000 din itd. Dosikrat je z enim požigom uničil imetje številnih kmetov, katerim je poleg poslopjij zgorelo tudi gospodarsko orodje, vse zaloge, obleka, pohištvo.

Kako so ga izsledili

Korajžja je vsa ta leta, ko je pri nas na Dravskem polju požigal, služil kot hlapec pri raznih posestnikih okrog Slov. Bistrice. Imeli so ga radi, ker je bil priden in ker se mu je lahko vse reklo, ker je bil videti nekoliko telebast. Niso se pa ljudje zavedali, da si je ta hlapec v svojem spominu zapomnil žaljivo ter je neprestano tuhtal, kako bi se za njo maščeval. Sum, da je on požigalec, je padel nani po požaru kozolca posestnika Kumra v Slov. Bistrici dne 26. novembra lanskega leta. Korajžja je svoj čas služil za hlapec pri Kumrovih. Ko je Kumrov kozolec gorel, so ga videli v bližini pogorišča. Orožniki so bili o tem obve-

šteni ter so ga prijeli. Skraja je vse tajil, potem pa je priznal, da je on podtaknil pri Kumru ogenj. Orožniki so na podlagi tega priznanja takoj zasli, da bo imel mož še druge požige na vesti. Silno spretno so ga zasledovali ter nazadnje izvedli iz njega vsa priznanja. Na sodišču je potem devet priznanj utajil, ni pa mogel navesti utemeljenih razlogov za preklic. Orožniki so ga vodili po vseh vaseh, v katerih je požigal in povsod je znal točno popisati leg posledic, katere je požigal in vse ostale okoliščine, tako da ni dvoma, da je on izvršil vse te požige. Ko so mu predložili, da je on zakrivil smrt dveh mlatic, ki sta v Župečji vasi spala pri posestniku Ozlu na senu, je odvrnil, da ne bi bil zažgal, če bi vedel, da bodo ljudje zgoreli.

Ze od mladih nog požiga

Zelo verjetno je, da je Korajžja največji požigalec, kolikor jih je sploh kdaj v naših krajih živel. Poleg teh ugotovljenih požigov ima mož na vesti najbrž še celo vrsto zločinov, katerih pa se zelo verjetno več ne spominja. Kakor že uvodoma poudarjeno, so tudi zdravniški ugotovili, da je njegov spomin zelo slab. Sam pa je priznal, da je prvič zažgal, ko je bil še zelo mlad. Pravil je tudi v preiskavi, da je potem še večkrat požigal, da pa sam ne ve, kje in pri kom. Korajžja je kot nezakonskega otroka, za katerega se nihče ni briga, metala usoda že v mladosti sem in tja. Komaj je nekoliko odrasel, je prišel k tujim ljudem ter je služil za hlapec sedaj pri tem, pa spet pri drugem posestniku v različnih krajih. Ker ni imel knjižice, se ne da ugotoviti, kje se je vse potikal, verjetno pa je, da je povsod tam, kjer se je nekaj časa nahajal, zapuščal za seboj žalostno sled požigov.

Zupečja vas je najbolj trpela

V teh sedmih letih, ko je služil okrog Slovenske Bistrice, je imel požigalec posebno na piki Župečjo vas. V tej je namreč podtaknil nič manj kot 15 požarov. Zaradi njegovih zločinov je prišla Župečja vas po nedolžnem na slab glas kot prebivališče samih požigalcev. Nato pa sledijo po številu požigov sledeče vasi: Sp. Hajdina, Zgor. in Spodnja Gorica, Brezola, Vrhloga, Podova, Slov. Bistrica, Hajdoši, Strazgojinci, Razvanje, Lokanija vas ter Sv. Kungota. V vseh teh vaseh je služil Korajžja kot hlapec, ali pa se je nekaj dni mudil kot priložnostni delavec, tako da so mu bile povsod razmere dobro znane.

Razprava ob času poročila traja.

Drobne

Banjaluka, 28. maja. j. V banjaluski občini se vrste kriza za krizo. Pred nedavnim je bila imenovana občinska uprava, s katero pa so bili nezadovoljne skoraj vse politične stranke. Komaj je bilo vse skupaj imenovano, že se je obotavljali novi župan, da bi prevzel posle. Slednjič se je stvar kolikor toliko uredila, ko so nenadejano začeli imenovani odborniki izjavljati, da svojih mest ne prevzamejo. Odstopati so začeli drug za drugim, dokler jih ni od 30 ostalo še 15, da je bil občinski odbor sploh še sposoben opravljati svoje delo. Sedaj pa je odstopil še en odbornik in tako jih je v občinskem svetu sedaj 14, torej manj, kakor pa znaša dela zmožna večina. Ne bo preostalo nič drugega, kakor da banska oblast imenuje nov odbor, in sicer tak, ki ga bodo podprle vse politične stranke in se bo sestavil občinski odbor, ki bo delazmožen.

Zagreb, 29. maja. j. 10. junija se bo v Zagrebu začela razprava proti trem bivšim policijskim agentom, ki so obtoženi, da so umorili l. 1930 vseučiliškega profesorja dr. Milana Šufflaja. Dva od obtožencev, Zwerner in Večerina, si nista mogla najti branitelja, ker noben odvetnik ni hotel prevzeti njune obrambe. Zaradi tega jima je sodišče določilo zagovornika. Belošević bo zagovarjal odvetnik dr. Bijelič iz Beograda.

Zagreb, 28. maja. V nedeljo so bile naknadne volitve v 20 občinah. Sama HSS je dobila 12 občin, dve občini je dobila HSS skupaj z zemljoradniki in eno skupaj z muslimani. Eno občino je dobila SDK, eno občino so dobili muslimani s SDS, dve občini pa so dobile srbske stranke, medtem ko so Davidovičevi demokrati s še nekaterimi srbskimi skupinami dobili eno občino.

Učenci klasične gimnazije v drami

V petek 31. maja bodo nastopili višješolci klasične gimnazije v Ljubljani — predvsem letošnji maturanti — v dramskem gledališču s Cankarjevo dramo „Jakob Ruda“. Režijo je prevzel g. Milan Skrbinec, kar je dovoljno jamstvo, da bo igra nad povprečnim nivojem šolskih prireditev. Starši podpirajo idealno stremljenje mladine — eventualni čisti dohodek je itak namenjen maturantskemu podpornemu skladu — ter obišče predstavo. Vstopnice se dobe pri šolskem slugi klasične gimnazije (Tomanova ulica).

Clements R'pley:

KRIŽANA LJUBEZEN

»Sedaj moram napraviti načrt, kako se bom borila...«

»Proti zakonu se ne moreš boriti!« jo je opozorila telka Belle.

»Proti zakonu z ono brezbarvno dečko? Kakšen zakon je to? Ali razumeš to? In potem, Pres je samo moj! In če ga ne morem imeti jaz...« Njen trdi in odločni, počasni govor, ki ga je prevečevala z nekimi čvrstimi in odločnimi namerami, je v tem trenutku prekinil Buck, ki je stopil v dvorano s svojo družbo. Z globokim poklonom je začel Miss Juliji dvoriti:

»Očaran sem, Miss Julija! Hotel ji je s tem izraziti svoje občudovanje nad njeno lepoto.

»Hvala vam... Zelo mi je drago, da vas vidim!« mu je odvrnila Miss Julija z izredno ljubeznostjo in mu ponudila roko. Njen klas se je v tem trenutku popolnoma spremenil, kakor bi to ne bil glas one iste Julije, ki je trenutke prej razlagala telki Belle svoj načrt s toliko mržnjo in odločnostjo, s toliko trdnostjo in ljubovalnostjo, trdnostjo odločena, da ne odstopi od svojega načrta za nobeno ceno.

»On mi bo v tej borbi izvrstno služil... on, Buck... ta rojeni gentleman!« si je mislila Julija v tem trenutku. Na-

smehnila se je Bucku bolj kot prijatelj-eko...

XIII.

Pred nevihto.

Gosti so zasedli svoja mesta v veliki obednici. Na čelu mize je sedela Julija. Videti je bila izredno dobro razpoložena, kot je to slučajno pri ljudeh, ki preživljajo težke in usodne trenutke in ne dopuščajo, da bi kdor koli odkril in domnel njihove namere in načrte, ki se skrivajo za njihovim razpoloženjem. Ti ljudje so v takih trenutkih zelo razpoloženi in ljubezni, toda ne zaupajo nikomur in sumničijo vse okrog sebe. Na njeni desni strani je sedel Pres, na njeni levi, nasprotni Presu, Buck in naprej po vrsti vsi drugi. Bili so tu tudi Dick, telka Belle, Ted, stric Billy, naivna Stefanija in vsi drugi gostje, zapleteni v živahne razgovore. Razen Presa, njegove dobre Amy, Julije in telke Belle ni mogel nihče izmed njih niti slutiti, kaj se je pred večerjo odigralo med glavnimi udeleženci na tej zabavi. Stričko Cato je stregel z okusno piščančjo, oni mali črni deček, ki ga sploh nihče ni imenoval, Julija ljubček, pa je s pomočjo evlence vrvice zibal veliko in

težko zavos iz debelega damasta, ki je visela nad mizo. Gostom je pihala v obraz prijetna sapica in ustvarjala prijetno in znosno ozračje. Z jedmi je stregla poslušna in molčevala Zetta, ki je poznala do vseh podrobnosti vsakovrstno razpoloženje svoje lepe gospodariče.

Ob gornjem delu mize, v neposredni okolici Miss Julije, se je vodil razgovor o politiki med severom in jugom. Razgovor je postal vedno bolj kočljiv, gostov se je polščala vedno večja razburjenost. Končno je Buck, že ves razdražen, zakričal z močnim glasom:

»Nekoliko fanatikov s severa je izzvalo nemire, toda vsi trezni ljudje so za državno edinstvo!«

»Ko ste se borili proti Angležem, niste mišlili tako in niste bili tako mirni!« ga je zavril Pres, ki je zagovarjal stališče in pravice severa.

»Bil sem mlad in neumen!« je zopet odgovoril Buck, da bi opravičil svojo preteklost. Miss Julija je prišlo to prav kot naročeno. Začutila je, da je prišel trenutek, ko mora govoriti tudi ona in morda izzvati Presa na napad.

»Buck ima prav! Jaz mu verjamem!« se je vmešala Miss Julija in značilno pogledala Presa. Hotel je videti in na Presov obraz proučiti, kako bodo vplivale nanj njene besede. Pres se je naredil mirnega, kot da se njega to sploh ne tiče. Julija se je vgriznila v ustnico in sklenila še močnejši napad.

»Včasih niste nikdar rekli, da imam prav!« se je začudil Buck.

»Saj čisto tudi niste imeli prav!« je Miss Julija spretno odbila njegovo začetje in nadaljevala:

»Ljubim človeka, ki ve, kaj hoče!« »To je včasih zelo težko, toda pustimo stare prezire!« in pri tem je Buck zamahnil z roko, kot da ga vse to prav nič ne zabava.

»Tako je! Jaz vedno pravim: «Ne budi psa, kadar spi!« se je mirno oglasil Ted na svojem mestu.

»Toda oni na severu ne opel!« je nadaljeval zopet Pres.

»Treba bi jih bilo nekaj obesiti kot o beseli Garisona!« je razdraženo odgovoril Buck.

»Vprašanja se ne rešujejo z obesa-njem!« je mirno in suho pripomnila Amy. »Garison je bil izdajalec!« je pojasnil Billy Buckovo stališče.

»V gospodarski vojni mora sever zmaga-ti!« je v veliko začudenje vseh odločil Pres in se s tem spretno izognil Billyjevi opombi. Billyjeva opomba mu je bila precej neprijetna, ni se mu zdelo tu prapravo mesto za razpravljanje o tem vprašanju.

»In vi, človek z juga, pravite to?« se je začudil Dick. Njemu je bil ves ta razgovor tako zelo čuden. »To je zares nerazumljivo! Končno pa je to v resnici mogoče! Pres se je na severu najbrže tudi nekaj naučil!«

»Ročno delo neizkušnih sužnjev bodo premagali stroji!« je Pres prepričljivo branil svoje mišljenje. To je bilo pri razgovorih njegovo najljubše polje in tu se

je počutil kakor doma.

»Meni vse to, Buck, pripovedujete, ne ugajajo!« je odvrnil Buck.

»No, kadar se bo vse to uresničilo, vam bo ugajalo še manj!«

»Vi govorite kot človek iz severa!« mu je Buck nastavljal past.

»Jaz sem človek juga... vendar pa se bom boril za naprednejše ideje!« je samozvestno odgovoril Pres.

»Toda mi sovražimo vse, kar prihaja iz severa!« je zopet zbadljivo namignila Julija. »Mi ljubimo naš način življenja, čeprav ni morda v vsem pravilen!«

»Jaz s svojim prepričanjem ne delam kompromisov!« je hladno odgovoril Pres. Po njegovem obrazu se je razlil izraz težke resnosti in utrujenosti, s katero mu je ta družba napolnila in otežila dušo.

»Pres je sanjal!« je z zlobno radostjo končala Julija. »Tudi jaz sem nekoč sanjala...!«

»Toda sanje so se razblinile!« je Pres mirno in hladno prešel v napad. Julijo je v grlu nekaj stisnilo. Naenkrat se je ustrašila te Presove hladnosti in je začutila, da se je treba previdno umakniti.

»Nekoč sem sanjala o... No, prekinila bom, nočem, da bi vas sedaj s tem dolgočasila... Moje dame, hočete z me-« »Julija je izvršila umik in dodala: »Morda vam bom, Preston Dillara, kdaj kasneje na samem povedala svoje sanje!«

Julija je odšla in dame so ji sledile. Pri vratih pa se je Julija obrnila in značilno pogledala Bucka in Prestona, rekoč:

»V salonu bomo!«

Od tu in tam

Tudi srebrne kovance po deset dinarjev bo začela jemati iz prometa Narodna banka z 31. majem letos. Srebrni »kovači« bodo v veljavi še do dne 31. avgusta, ko bodo postali neveljavni in jih bo zamenjala le še Narodna banka, odnosno državni denarni zavodi v nadaljnjih treh mesecih. V prometu pa bodo dani novi kovanci iz čistega niklja, ki bodo nosili profil kralja Petra II, in bodo na tej strani imeli v cirilici napis »Kraljevina Jugoslavija«, na zadnji strani pa bo napis 1938 in številka »10«.

Hrvaška starokatoliška cerkev je imela svoj cerkveni zbor v nedeljo v Zagrebu. Zborovanje je vodil starokatoliški škof Marko Kalogjera, ki je imel tudi glavno besedo in je srdito napadal in obtoževal vse tiste tako imenovane starokatoliške, ki njega in njegove sodelavce napadajo in jih javno blatijo. Pred dobrim mesecem so imeli namreč nezadovoljnejši v starokatoliški cerkvi svoje zborovanje, na katerem so prišli na dnevni red strahoviti očitki na račun uradnega vodstva hrvaške starokatoliške cerkve, posebej pa na račun Marka Kalogjera. Nasprotniki škofa Kalogjera so poslali pravosodnemu ministru tri pritožbe proti delu cerkvenega vodstva, in te tri obtožbe je ministrstvo poslalo Kalogjeru. Zanimivo je, da vodstvo starokatoliške cerkve ni pobijalo navedb teh obtožb, temveč je nagradilo težke obtožbe na račun nezadovoljnejših in navajalo za vsakega od njih, da je ali robijaš, goljuf, nepošten človek ali pa da sploh ni član starokatoliške cerkve. Kalogjera je bil hud na opozicionalce, ki mu očitajo in zamerijo, da se ne sputi v tožbo s tistimi, ki mu očitajo nepoštenje in zlorabljanje njegovega položaja. Teh očitkov je bilo mnogo in so bili hudi. Kalogjera pa pravi, da se pred sodišče ne bo podajal, ker meni, da obstoji zanj edino merodajno sodišče, to je sabor hrvaške starokatoliške cerkve. Vse nedeljsko zborovanje je poteklo v burnem ozračju, polno medklic in prepričkov. Posebno hudo so Kalogjerovi zavezniki napadali jugoslovansko in zlasti še zagrebško časopisje, češ da hoče preganjati starokatoliško cerkev. Kalogjera je rekel, da so kristjane včasih mučili in jih metali zverem, sedaj pa jih spet časopisje razpenja na križ. Končno je bilo sklenjeno, da se vse obtožbe proti Kalogjeru odbijejo, ne da bi se zborovalci spuščali v razpravo o podobnostih oboj. Glavni opozicionalci pa bodo izključeni. Stirje so doma iz Zagreba, peti pa je neki starokatoliški svečenik Rade Jerin, katerega so iz cerkve izključili na predlog starokatoliških župnij v Ljubljani in Osijeku. Nazadnje so vsi odklonili, da bi se pogajali za sporazum med sprtima glavnima strujama v starokatoliški cerkvi, prav tako pa tudi zahtevalo od pravosodnega ministra, naj prepove izvrševanje službe odpadlim starokatoliškim duhovnikom, ki se ne zmenijo za izključitev in na odloke cerkvenega sabora. Dogodki v hrvaški starokatoliški cerkvi so silno značilni za zmedo, ki vlada v tej cerkvi. Cerkev ima več škofov, ki se drug drugega izobčujejo, izključujejo in obtožujejo, se blatijo in v nič devljejo, verniki pa sploh ne vedo, koga naj bi priznavali za svojega verskega poglavarja. Lahko se reče, da je hrvaška starokatoliška cerkev v popolnem razkroju. To dokazuje tudi dejstvo, da so bili vsi sklepi sabora sprejeti soglasno, če je bilo glasovanje javno (ker se delegati boje masčevanja Marka Kalogjera), pri tajnem glasovanju pa se je nenadoma pojavila opozicija 13 glasov.

Prvi kopalci so se pokazali v nedeljo na Savi pri Zagrebu. Navzlic vsakdanjemu deževju je bila voda topla, saj je imela 18 stopinj Celzija. Kmalu bi se pa zgodila tudi smrtna nesreča. Neki kopelec je zaplaval v sredo reke in nenadoma začel klicati na pomoč. Ostali kopalci so mu priskočili na pomoč in ga še v zadnjem hipu rešili. Znano je namreč, da je lani Sava pri Zagrebu zahtevala veliko žrtve.

V kratkem bodo v Budimpešti likvidirali sto let stari srbski zavod »Televizum«, kjer so se solali srbski študentje, sinovi Srbov na Madžarskem. Zavod je pred dobrimi sto leti ustanovil srbski bogataš Sava Tekelija, ki je zgradil veliko palačo v Budimpešti, da so dobili v njej oskrbo srbski študentje, ki so študirali na budimpeštanski univerzi. Tako so se mogli izobraževati Srbi, da so potem delovali med svojimi rojaki, ki jih je na Madžarskem več otokov sredi madžarskega življa. Po vojni pa je ustanova izgubila svoj pomen, ker je bilo študentov malo, včasih pa nič. Tako je bil letos sklenjen med našo državo in Madžarsko sporazum, da se vse imetje ustanove proda in denar prenese v Jugoslavijo. Le 50.000 pengov bo ostalo od kupnine na Madžarskem za šolanje in podpiranje srbskih dijakov. Obenem bodo likvidirali tudi zavod »Angelijanum«, ki je bil pred dobrimi 30 leti ustanovljen iz podobnega razloga za študiranje srbskih deklet. Ta zavod pa sploh ni začel pred vojno delovati, med tem ko so ga Madžari med vojno porabili za bolnišnico.

Z avtomobilom, v katerem je spremljal prevoz krste s truplom svoje žene, se je ponesrečil četniški vojvoda Rista Mladenović iz Klenika pri Kumanovu. Pred nekaj dnevi mu je zbolela žena in dal jo je prepeljati v skopljansko bolnišnico. Tam so jo operirali, toda operacija se ni posrečila in žena je umrla. Mladenović je dal truplo prepeljati na svoj dom, toda spotoma se je avtomobil, v katerem se je vozil Mladenović, na nekem ovinku prevrnil. Mladenović je odnesel težke poškodbe in jim nazadnje tudi podlegel. Mladenović je bil v vseh srbskih osvobodilnih vojnah četnik in je bil za svojo hrabrost večkrat odlikovan. Nazadnje je bil župan v svoji rodni občini.

Grozen zločin so odkrili v vasi Čuruga pri Novem Sadu. V soboto so bili našli ubita bogataša kmeta Ivkova in njegovo ženo. Zločinca ju je ubil v hlevu, ko sta krmila živino. Takoj se je pojavila domneva, da gre za zločin iz koristi, ker je bilo znano, da sta Ivkova imela mnogo denarja. Verjetno je tudi bilo, da so zločin izvršili sorodniki, da bi se polastili bogate dediščine. Toda preiskovalna komisija je našla v stanovanju Ivkova 150.000 dinarjev v dveh predalih, v kateri je zločinec sicer vložil, ni pa denarja našel, dasi ravno je bilo videti, da bi denar z nekaj več nanatanostjo le moral najti. Zločinca je delal silno previdno, ker za seboj ni zapustil nobene sledi, ki bi pokazala pot za njim.

S tajno strašnega zločina, ki je bil izvršen v vasi Ručah pri Sisku, se oblasti že nekaj časa mučijo. Neko noč so neznani zločinci na grozen način ubili 80 let starega bogatega kmata Madjerića in njegovo 70-letno ženo, ki sta bila brez otrok in sta živela samotno in ločeno od drugih ljudi. Pač pa so ljudje o njima govorili, da imata precej denarja in to je bil verjetno tudi edini nagib, da so se ju zločinci lotili. Zločinci so se morali z žrtvami boriti, kajti v stanovanju je bilo vse s krvjo poškropljeno in razmetano kakor v kaki klavnici. Oblasti so prijele nekatere Madjeričeve sorodnike in nekdanjega rejca, toda od njih niso mogli dobiti priznanja, da bi sodelovali pri zločinu.

Tudi v Ljubljani novi milijonarji

Doslej v maju za 14 in pol milijona prodanih hiš in parcel - Mali tatovi in drugi tipi

Ljubljana, 28. maja.

Ljudje govorijo, da so se v naši državi, posebno v Beogradu, stolnem gradu, pojavili novi milijonarji, ki so obogateli v prvi vrsti pri spekulacijah in kupcih z zemljišči in hišami. Te spekulacije se, kakor je kronika že dostikrat omenjala, bobnotno in uspešno razvijajo od lanske jeseni naprej. Tudi v Ljubljani so nekatere niki naglo začeli bogateti, tako jim je letel denar skupaj, da se še sami niso zavedali, kdaj in kako so postali milijonarji. Saj je prav lepo, ko človek takole kupi veliko zemljišče tam na periferiji mesta za mizerno vsoto, n. pr. za 10 din kvadratni meter, pa sedaj žanje cedne denarje, ko dobi zanj kar 150 din. Tudi v okolici se je svet zelo podražil. Znan je n. pr. primer, da je neki gospod prodal tam obirno zemljišče po 125 din kvadratni meter. Pravijo, da se je doli v stolnem Beogradu svet podražil za 20 do 40%. Mi lahko rečemo, da je pri nas še dražji, ko so se cene zemljišč dvignile za 100 in še več odstotkov.

Velikanske so zemljiške spekulacije postale šele v zadnjem času. In čudno je. Deželani tišče v mesto in tu nakupujejo hiše, vile, stavbe in druge parcele. Meščani pa rinejo na deželo in se posebno zanimajo za posestva po Dolenjskem in v Savinjski dolini. Petični magnati pa niso zadovoljni s tem, da bi si pridobili posestva v naši lepi Sloveniji, marveč silijo na jug, posebno v Bosno, Skopje in naprej. Zanimajo se zlasti za zemljo okoli Banjaluke, kjer so nekaterniki iz Ljubljane že izbrali lična posestva. To človek lahko opazi tudi iz dnevnih inseratov, ko razni posredovalci z juga našim ljudem ponujajo v nakup tamošnja posestva.

Zemljiškotiskarji urad okrajnega sodišča je bil ta mesec naravnost bombardiran s predlogi za prenos lastninske pravice na razne kupce. Prejšnja leta jih skoraj celo leto ni toliko zaznamoval, kakor ta mesec. Omenimo naj le, kolikor so nam bili dani podatki zemljiške knjige na razpolago, da je bilo do 25. t. m. zaznamovanih in spravljenih v zbirko listin kar 141 kupnih pogodb za celotno kupno vrednost 14.668.606 din. Zadnji čas so bile sklenjene naravnost milijonske kupčije. In človek lahko opazuje v Ljubljani takole skrivaj nov tip milijonarja. So spekulanti z zemljišči, ki so si v nekaj mesecih naredili lepe dobičke in sami se ne zavedajo, da so postali že noč milijonarji. Ko človek takole lista in brska po zemljiški knjigi, srečuje imena, ki se vedno ponavljajo. In kupčije z zemljišči jim gredo lepo v klasel!

Dve žrtvi ulice pred sodnikom

Maribor, 28. maja.

Pred sodnikom - poedincem za mlajše mladotnike je danes razprava proti dvema mladima fantičema, ki sta jedva odrasla šoli. Oba sta zaslala na spolzko pot ter sta se združila z vlomilci in tatovi. Policija je oba izsledila ob priliki lova za vlomilci v Lahovo spekerijsko trgovino na Glavnem trgu. Proces proti glavnim vlomilcem v omenjeno trgovino je bil ter smo tedaj o njem obširneje poročali. Kakor je Mariborčanom še v spominu, so tedaj odnesli vlomilci Lahu 17.000 din ter 2700 nemških hmar gotovine, poleg tega pa še zavarovalne police in hranilne knjižice, tako da so mu povzročili okoli 200.000 din škode. Knjižice in vrednostne papirje so sicer potem našli, denar pa je izginil. Kot že omenjeno, sta bila oba današnja mlada obtožena zapletena v ta vlom, poleg tega pa imata na vesti še več grehov, ki sta jih izvršila na lastno pest. Tako sta dne 7. februarja odnesla dr. Zankmüllerju iz zaklejenih drvarnice 10 steklenic radenske vode, dne 8. februarja sta sunila Janku Barušiču 15 kg jabolč, istega dne sta izmaknili iz zaklenjene kuhinje Cecilije Ferlind dve kokoši, naslednjega dne sta ukradla Marjanu Obersonju iz kleti 15 kg jabolč, v času od 12. do 14. februarja pa sta odnesla Pavli Jakac 250 kg krompirja.

Oba fanta nista imela nobene prave vzgoje, zgodaj sta zaslala na ulico ter sta beračila po cestah in po gostilnah. Z beračenjem sta začela, kmalu pa sta zaslala med tatove in vlomilce in tako se jima obeta še žalostna življenjska pot.

Razprava ob času poročila traja.

Uspehi prizadevanj Protituberkuloznega tedna v Mariboru

Maribor, 28. maja.

Navzlic resnim časom, ki jih preživljamo, so se posamezne akcije mariborske Protituberkulozne lige močno razvijale. Da bi dosegla čim večji uspeh pri posameznih zbirkah, sta iz naklonjenosti in prijaznosti prevzela nabiranje sredstev pri tovarnarih in industrijih ga. Hutterjeva, eoprga tovarnarja, in dr. Josip Tominešek gimnazijski direktor v pokou, s sledečim uspehom: Firma Hutter i drug 7.700 din, August Ehrlich 5000, Karl Thoma 2000, Marko Rosner 1000, Jugosvilla 1000; po din 500: tiskarna sv. Cirila, tovarna Ludvik Franz, tovarna R. Ježek, tovarna Viljem Freund, tovarna Zlatorog, Splošna stavbena družba, elektrarna Fala in tovarna Zelenka; tovarna Mirim din 300, tt Wögerer din 320, tvrdka Reich 150 in tt Franca Swaty 100; Maribor-eka livarna Peng 150, Elize Wögerer din 200, Andrej Supanc 100, dr. Oetker 120, Unio 500, Teketa 100, Novak in Comp 100, Viktor Glaser - Ruše 100, Ferdo Potoknik 100, tovarna za dušik Ruše 500, Derwuschek 100, E. Požgacnik Brezno 100, Zelenka in Comp 220, Pinter Anton 100, tt R. Kif-Iman din 200.

Pravo razumevanje pa so pokazali tudi gg. mariborski lekarnarji, ki so na osebno pobudo zdravniškega šefa g. dr. Sekule darovali po din 1000: lekarna Vidmar, Minarik, Albanež in König. Po din 500 so darovali lekarna Savost in Rema, Vaupt din 250. Vse darovalcem prav iskrena hvala. Zahvaljujemo pa se istotako članom deputacije gg. Hutterjevi, ravnatelju g. dr. Tomišku in zdravniku-šefu g. dr. Sekuli za njihovo požrtvovalno delo.

Vsaka prilika naj bi jim prišla prav - ali... o ljubljanskem reševalnem avtu je ponedeljsko »Jutro« poročalo, da se je ponesrečil v Hotiču pri vožnji nekega šolarja, obolelega za kužno otrplostjo tilnika. Ker pa ljubljanska mestna reševalna postaja izven območja mestne občine ljubljanske sploh ne prevaža nalezljivo bolnih, kakor smo pred kratkim čitali, se ta nesreča ni mogla pripetiti mestni reševalnemu avtomobilu. Znano je tudi, da na deželi drž. higienski zavod s svojim avtom prevaža nalezljivo bolne, ne pa mestna občina ljubljanska.

Gangstrska pustolovščina Franceta Kavčiča je že šla z dnevnega reda. V soboto so Kavčiča odpeljali v zapore ljubljanskega okrožnega sodišča. Državno tožilstvo je proti njemu predlagalo kazensko preiskavo zaradi zločina ropa, za kateri zločin določa naš kazenski zakon najvišjo kazen 20 let robove. Kavčič je v zaporu popolnoma miren. Samo kadil bi rad, toda nima cigaret. Skrivaj pobira čike, ko hodi na sprehod.

Pred malim kazenskim senatom se vrste razprave proti malim vlomilem, sleparjem in tatovom. V Vrhpolju pri Kamniku l. 1920 rojeni hlapec Tone Koderman je bil že dolgo časa brez zaposlitve. Potikal se je okrog. Seznanil se je bil s petično Miciko, ki mu je zaupala, da ima tam v kranjski mestni hranilnici precej denarja naloženega. Dala mu je knjižico z vlogo 10.851 din. Obenem mu je naročila, da naj za njo dvigne 500 din. Tonček je pohitel v Kranj dvignil na knjižico ne samo 500, marveč kar 5000 din. Znesek je za sebe pridržal in zapravljal celo vsoto z neko lahkoživko. Dobro sta živela nekaj dni. Ker Tonček Miciki ni prinesel denarja, niti knjižice, ga je ta ovadila. Bil je aretiran in pred ljubljanskim okrožnim sodiščem obsojen zaradi prestopka poverbe na 2 meseca zapora. Prav druzen vlomilski tip je Gabrilec-Zen, doma iz Budanja pri Gorici. Lani 20. oktobra je skupno z nekim Blečičem vlomil v gostilno Marka Jurčičeva v Zgošah, okraj Kranj. Odnesel je 12.420 din gotovine. Z Blečičem si je razdelil plen in jo nato mahnil v razne kraje na jug. Blečiča so že prej prijeli in sodili. Sedaj so prijeli tudi Zena, ki je dobil za ta vlom pred malim kazenskim senatom 8 mesecev strogega zapora.

France Zagar, rodom iz Ljubljane, je hud sovražnik stražnikov. Bil je že zaradi javnega nasilja in raznih drugih deliktov 23 krat kaznovan. Letos 28. marca je silno nahrulil in napadel stražnika Ivana Lovšeta. Zaradi javnega nasilja ga je mali senat obsodil na štiri mesece strogega zapora.

Samski italec France Velkavrh, iz Korena pri Horjulu doma, je letos marca vdrl v skladišče veletrgovca Gregorčič & Co. ter odnesel raznih mesnih izdelkov za 5555 din. Pred sodniki je France trdil, da mu je salame in druge dobrote prinesel neki Gregorčičev hlapec Matija tja na Rožnik v nahrbtniku, ki ga je skril za grm. Sodniki temu zagovoru niso verjeli, ker je bilo znano, da je svoj čas France služil pri omenjeni tvrdki in so mu bile razmere v skladišču dobro znane. Dobil je 3 mesece strogega zapora.

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE

DRAMA — začetek ob 8 zvečer:

Torek, 28. maja: »Revizor«. Red A. Gostovaja. Mihaela Markoviča iz Zagreba. Sreda, 29. maja: »Severna lisica«. Red Sreda. Cetrtak, 30. maja: »Revizor«. Red B. Gostovaja. Mihaela Markoviča iz Zagreba. Petek, 31. maja: »Jakob Ruda«. Igrajo maturanti Klasične gimnazije. Izven.

OPERA — začetek ob 8 zvečer:

Torek, 28. maja: Zaprt. (Gostovanje opere v Celju: »Gorenjski slavček«.) Sreda, 29. maja: »Boris Godunov«. Premierski abonma. Gostovanje baritonista inž. Nikola Cvejiča iz Beograda. Cetrtak, 30. maja: »Kleopatra«. Red Cetrtak.

Repertoar Narodnega gledališča v Mariboru

Torek, 28. maja: Zaprt. (Generalka.) Sreda, 29. maja ob 20: »Ples v maskah«. Premiera. Red A.

Športne vesti

Atletika v Zagrebu. Poleg uspešnega meetin-ga SK Celja v Celju je priredila zagrebška Concordija v soboto v Zagrebu tudi svoj atletski meeting, ki je prinesel nekaj pravih dobrih, da celo izredno dobrih rezultatov. Predvsem bi bilo omeniti 17-letnega Marijana Orbiča, ki je skočil v daljavo 697 cm. Pri tem je poudariti, da ta rezultat ni slučajen, ampak da je isti atlet imel kar štiri skoke nad 690 cm. Orbič je zmagal tudi v teku na 100 m z rezultatom 11,2 sek. Prav dober je tudi naš Kotnik Jože, ki je v teku na 800 m tekkel pod 2 minuti. Čas 1.59,1 je za Kotnika na tej progi odličen, ker Kotnik ni izrazil srednjeprogaš. — Ostali rezultati so bili:

Seniorji: Tek na 100 m: Rubin (Hašk) 11,9.

Skok v daljavo: Stoanič (Zelezničar, Maribor) 661 cm.

Skok v višino: Bergman (Concordia) 160 cm.

Met kroglice: Kovačević (Concordia) 13 m.

Met diska: Šoič (Hašk) 43,34 m.

Met kopja: Markušič (Concordia) 55,80 m.

Juniorji C: Tek na 100 m: Orbič (Maraton) 11,2 sek.

Tek na 1500 m: Fagarinac (Zelezničar) 4,41.

Skok v višino: Marčelja (Maraton) 165 m.

Skok v daljavo: Orbič (Maraton) 697 cm.

Met kroglice (6,25 kg) 2 Gostinčar (Concordia) 11,45 m.

Juniorji B: Tek na 80 m: Marčelja (Maraton) 10,2 sek.

Tek na 1000 m: Weiner (Makabi) 3,41.

Skok v daljavo: Simunović (Hašk) 644 cm.

Met kroglice (5 kg): Marčelja (Maraton) 13,43.

Kafer je razvidno iz gorenjih rezultatov, imajo Zagrebčani nekaj zelo talentiranih atletov ki za letošnje atletsko sezono mnogo obetajo.

Hrvaška športna sloga ima danes važno sejo, na kateri se bo razpravljalo o večih, za hrvaški šport važnih vprašanjih in sicer o razdelitvi subvencij iz prejšnjega in sedanjega proračuna hrvaške banovine, o predlogu Saveza srbskih športskih savezov, o reorganizaciji posameznih športskih zvez v državi, o sodelovanju srednjšolcev v športskih društev, o hrvaških športskih igrah, o šoli za telesno vzgojo in slično. Važna vprašanja, o katerih naši športni voditelji bolj malo ali pa sploh ne razpravljajo. Treba bo misliti tudi pri nas, da bomo slovenski šport tudi v upravnem oziru postavili na isti položaj kakor je hrvaški ali pa srbski.

Vrstni red klubov, ki igrajo ožje državno nogometno prvenstvo bo do prihodnje nedelje naslednji:

Slavija 6 5 0 1 9:4 10 (2)

BSK 6 4 1 1 11:6 9 (3)

Gradjanski 6 4 0 2 17:7 8 (4)

Jugoslavija 6 2 1 3 8:12 5 (7)

Hajduk 6 1 2 3 11:13 4 (8)

Hašk 6 0 0 6 5:19 0 (12)

V nedeljo pa igrajo: v Zagrebu: Hašk-Hajduk. V Beogradu: BSK-Gradjanski. V Sarajevu: Slavija-Jugoslavija.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer-sko stanje	Temperatura v C	Relativna vlažnost v %	Veter smer, (in kosi)	Padavine m/m	Pada-vine vrsta
Ljubljana	760,7	24,8	13,7	17	8	NE ₁
Maribor	763,1	18,0	11,0	90	10	0
Zagreb	760,5	27,0	10,0	70	7	SW ₂
Belgrad	761,8	23,0	14,0	70	5	WSW ₁
Sarajevo	763,8	26,0	8,0	70	3	0
Vis	764,1	21,0	16,0	70	6	ESE ₁
Split	764,0	26,0	17,0	60	19	WSW ₁
Kumbar	763,8	23,0	14,0	70	5	N ₁
Rab	763,7	22,0	17,0	70	5	NSE ₁
Opazovanja	763,5	22,0	14,0	70	6	NE ₂

Vremenska napoved: Pretežno oblačno, od časa rahle krajevne padavine.

Koledar

Danes, torek, 28. maja: Viljem, Avgustin.

Jutri, sreda 29. maja: Magdalena.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyr-seva c. 6; mr. Hočevar, Celovška c. 62; mr. Gar-tus, Moste, Celovška cesta 47.

Novi bolničarski tečaj Rdečega križa v Ljubljani se prične meseca junija t. l. Prijave se sprejemajo v pisarno Rdečega križa, Ljubljana, Gospo-svetska cesta 2-II do 4. junija t. l. dopoldne med 9. in 12. uro in popoldne med 4. in 7. uro. Oni, ki naj se javijo samo vojaški neobvezniki. Oni, ki so se jeseni prijavili, naj se zglašijo ponovno, če se svojo prijavo vzdržujejo. Sprejeti bodo le tisti, ki se obvežejo sodelovati v bolnišnicah in ustanovah Rdečega križa tudi v primeru vojne.

Obveščevalna služba nemškega gospodarstva bo poslovala na ljubljanskem velesejmu od 1. do 10. junija. Tamkaj bodo dajali vsakovrstna poja-snila, ki tičejo nemške industrije in nemškega go-spodarstva. Posredovali bodo tudi zveze med tu-kajšnjimi interesi in z vsemi nemskimi tvrdkami.

Motorno kolo bi vsak rad imel. Ravno tako radio aparat, šivalni stroj, harmoniko, kolo, pre-progo, zapestno uro. Vsak obiskovalec ljubljans-kega velesejma, ki kupi vstopnico, more dobiti tako darilo, če bo kupon njegove vstopnice izre-ban. Pripravljeni so pa še druge stvari. Tako vrtna garnitura, brzoparinik, otroški voziček, zabojni ko-njaka, pive, izbranih vin, kisle vode, potem iz-brane kravate v poludolcih, kozmetični predmeti, brezplačna letovišča, brezplačne vožnje po morju od Susata do Kotorja, itd.

Ljubljanski grad bo v času pomladanskega velesejma od 1. do 10. junija vsak večer slavnost-no osvetljen.

Cena zlata je poskočila, zaradi česar se uva-jajo za izdelavo kron in mostičkov druge cenejše kovine, ki prav tako služijo svojemu namenu. Strokovno izvršena dela iz teh kovin si boste lahko ogledali na prvi zobarski razstavi, ki jo pri-pravljajo naši zobni tehniki na ljubljanskem vele-sejmu od 1. do 10. junija.

Rdeči križ poziva vse tiste bolničarke in bolničarje, ki do danes še niso vrnili oblek in halj, da jih vrnijo v sredo 29. ali četrtak 30. maja od 19 do 20 v samarijanski sobi, Stari trg 49 — Nujno!

Ten dni so odprli plemenilno postajo v Ljubljani. S tem je bila vsaj za enkrat zadovoljivo rešena dolgoletna želja naših konjerejev v Ljubljani in njeni okolici, ki so stalno po-udarjali pomanjkanje take postaje v Ljubljani. Vodstvo je moralo prebroditi velike težkoče, pa vendar mu je zaradi njegovega na-pora in požrtvovalnosti uspelo, da odpre tako postajo prav v Ljubljani, kar je posebno važno za konjereje ne samo v mestu Ljubljani in njeni okolici, ampak tudi za vse one, ki se resno in strokovno pečajo s konjerejo. Plemenilna postaja, ki ima svoj sedež na Cesti na Loko št. 4 (Trnovo), ima za sedaj tri zrebece, med drugimi tudi srednje težke pasme, domače zreje iz okolice Ljubljane, ki so posebno pri-godni za kmečki konjerejo. Vsi strokovni konjereji so vajljivi, da se te plemenilne postaje poslužujejo v največji meri. Informacije do-bijo pri zgoraj omenjenem naslovu.

Mestni uradi v Turjaški palači so imeli doslej samo eno telefonsko številko, namreč št. 41-21, po dolgotrajnem prizadevanju mestne občine je bilo pa vendar mogoče naposled dobiti še drugo telefonsko številko, namreč tel. št. 41-24, da odslej ne bo več treba strankam tako dolgo čakati na zvezo in gubiti dragocenega časa.

Zločinska roka požiga po šmarskem okraju

Celje, 27. maja.

V šmarskem okraju je v zadnjem času bilo več požarov. Pred nekaj dnevi je podtaknil nez-znanece ogenj nekemu posestniku v Pristavi, ka-teremu je zgorelo gospodarsko poslopje, v Šent Petru pod Sv. Gorami pa so zgorele 3 hiše. Zdi se, da so požigalci prenesli svoj delokrog iz plju-skega v šmarski okraj.

V noči med nedeljo in ponedeljkom je okrog polnoči opazil Jože Zobec iz Sv. Vidu pri Pristavi, da gorita v Vonarjih gorah, oziroma dve kleti, last posestnikov Anderlita in Jožeta Lipnjaka. Takoj je obvestil celjskega odvetnika g. dr. An-tona Ogrizka, ki ima nedaleč od pogorelih kleti svojo gorco. Dr. Anton Ogrizek je takoj prispel na pogorišče. G. Tone Ogrizek ml. se je v noči od-peljal v Pristavo in pozval gasilce na pomoč. Med tem časom so domačini reševali iz gorečih kleti vino in orodje, kar se je seveda le s težavo dalo. Da je ogenj podtaknila zlobna požigalska roka dokazuje dejstvo, da je nekaj časa za tem, ko so bili vsi zaposleni pri gašenju kleti in reševanju okolnih hiš, začela goriti tudi stanovanjska hiša, last g. Jožeta Lipnjaka. Hiša je oddaljena le svo-jih 200 m od kleti. Začela je goriti na nasprotni strani, tako da niso niti ognja takoj opazili. Raz-umljivo je, da je nastala med reševalci panika, ker so že menili, da bodo v kratkem začela go-reti še druga poslopja. Posestniki so takoj posta-vili straže, vendar je storilec pobegnil ali pa se je morda celo pomešal med reševalce.

Britanski imperij ima 43 parlamentov

Kljub očitkom, da je parlamentarni sistem v nevarnih časih prepočasen v odločitvah, ga Angleži ne nameravajo opustiti in so le ponosni nanj

V sedanjih vojni morda kdo zabavlja, da je parlamentarni sistem mnogo prepočasen v svojih odločitvah, čeprav so še tako dobre, da bi mogel doseči kaj uspeha proti totalitarnim državam, kakršna je Nemčija, ki je ni treba za vsako, kolikaj važna odločitev sklicevati ljudskih zastopnikov, da bi oni odločili. Tu pade odločitev hitro, ker je tako rekoč odvisna od enega samega moža, ki samo reče in že je storjeno. Vendar pa so Angleži danes kljub vsem skušnjajam, ki so jih doživeli v sedanjih vojni, ko so jo dogodki dosledno prehiteli, »ko jim je avtobus vedno odpeljal pred nosom«, kakor se je izrazil nek njihov kritik, daleč od tega, da bi jih kdo mogel prepričati, da je kak drug sistem boljši kot parlamentarni. Anglija je zibelka parlamentarizma in se bo tam ta sistem verjetno tudi najdlje držal. Angleži so nanj tudi na vso moč ponosni, čeprav jih kdo še tako kritizira, da so počasni, ter jim prorokuje, da jih to utegne pokopati.

Vsa zgradba angleškega imperija je res nekaj veličastnega ne samo, če si jo človek ogleda po njeni velikosti, pač pa tudi če vidi, kako je na znotraj urejena. Anglija je že od 13. stoletja odločno navezana na parlamentarizem. Vsesto so vpekljali ta sistem tudi v vsako na novo pridobljeno pokrajino onstran morja. Niti tu ni hotela, da bi vladala neizprosna roka zavojevalca, pač pa je puščala besedo tudi domačinom samim ter poklicala

njihove lastne zastopnike, da sodelujejo pri upravljanju teh dežel. To je tudi vzrok, da se angleški podložniki onstran morja niso nikdar čutili zaslužene, pač pa so vedno poudarjali celo svojo hvaležnost, da imajo tako močno in zanesljivo zaščito, ki jih edina more varovati pred nasiljem od koder koli. Angleži so gledali v prvi vrsti na to, da so imeli gospodarske koristi od svojih zunanjih posestev, obenem s tem pa so v te kraje prinašali tudi civilizacijo in kulturo, kar seveda niso nikdar pozabili poudarjati.

Kako veličastna je zgradba vsega britanskega imperija, to se pravi Združenega kraljevstva, dominionov, Indije in kolonij, se pač najbolje vidi iz tega, da ne šteje nič manj kot 43 parlamentov. Med njimi je 34 takšnih, ki so jim ministri odgovorni za svoje delovanje, 9 pa je neke vrste posvetovalnih organov. Teh 43 parlamentov šteje skupno kar 4500 ljudskih zastopnikov, po naše poslancev. To je pač številka, ki vzbuja respekt. Malta, Jamaika, Otok princa Eduarda, Tasmanija, vsa ta in še številna druga posestva imajo svoje poslanske zbornice, ki v rešnici nekaj pomenijo in zato lahko tudi kaj dosežejo za lastno usodo. Parlamentarizem v nekaterih britanskih prekomorskih posestvih obhaja že kar čedno starost. Tako je na primer na Antilih obhajal pred kratkim svojo 300. letnico.

Francija se odločno bori tudi na gospodarskem polju in se drži načela: »Več proizvajati, manj porabiti«

Pred kratkim je francoska vlada izdala nov zakon o zagotovitvi proizvodov, ki jih potrebuje vojska in civilno prebivalstvo. Francija hoče biti močna na vojaškem in na gospodarskem polju. Moderna vojna postavlja dve fronti, eno, ki se brani na bojnem polju, drugo, ki se brani finančno in gospodarsko.

Dva razloga sta, ki sta privedla francosko vlado do novih odredb. Francija proizvaja manj, pet milijonov ljudi je mobiliziranih, velik del industrije dela za oboroževanje, potrebe pa so ostale iste, lahko rečemo še večje, če se računamo ogromne potrebe vojske glede hrane, obleke, prevoza itd. Kako rešiti to vprašanje, o tem je rekel bivši minister financ in sedanjí predsednik vlade Paul Reynaud: »Več proizvajati — manj porabiti.«

To nesorazmerje bi se lahko izravnilo s tem, da se porabi vse finančne in materialne zaloge. Ko bi zmanjkalo teh, bi jih bilo treba nadomestiti.

Težišče vsega gospodarskega sistema je: manj ponudbe pri enakem povpraševanju avtomatično povzroči ekok pri cenah in seveda tudi dražjino.

Francoska vlada je hotela preprečiti dražjino in je v raznih odredbah postavila sorazmerje porabe in proizvodnje in sicer:

1. izdala je ukrepe za omejitev porabe in varčevanje,
2. ukrepe za povečanje kmetijskih in industrijskih proizvodov.

Omejitev porabe

Izveden je popis prebivalstva zaradi delitve izkaznic za osebno prehrano in premož. Zaenkrat so določene samo karte za kruh. Določena je tudi vrsta kruha in mešanica moke.

Omejena je poraba slaščičarskih proizvodov in čokolade. Slaščičarne so zaprte trikrat na teden. Dalje je omejeno število restavracij in količina obrokov. V tednu so trije brezmesni dnevi, omejeno je klanje, prodaja in poraba stalne vrste mesa, posebno govejega. Na en sam brezmesni dan se prihrani samo v Parizu 3.775.000 kg mesa, kar predstavlja 50 odstotkov manjšo porabo kot v aprilu 1939. Z novimi odredbami se bo prihranek znatno povečal.

Ob torkih, četrtnih in sobotah je prepovedana prodaja alkoholnih pijač, razen vina in piva v vseh javnih lokalih.

Dalje je zmanjšana poraba petrolejskih proizvodov. Vsaka oseba dobi lahko določeno količino bencina samo za en avto. Vojaki na depustu imajo pravico na 10 litrov dnevno. Za prihodnje mesece napovedujejo popis avtomobilov.

Povečanje kmetijskih in industrijskih proizvodov

Zaradi zboljšanja kmetijskih proizvodov je izdana določba o nabavi semen za pomladno setev.

Kmetje bodo dobili prvovrstno seme za isto ceno kakor se plača za domače žito. V evakuiranih krajih blizu fronte bodo obdelovali zemljo vojaki. Carinske takse za sestavne dele poljedelskih strojev in traktorjev se znižajo. Francoska vlada bo tujim delavcem plačala vse stroške in delila nagrade za pomladanske rastline.

Glavno vprašanje francoske industrije je zagotovitev potrebe delovne moči, zato so izdane odredbe o ženski delovni moči in njeni porabi v stalnih službah, upravicah in podjetjih.

Mobilizacija ženske delovne moči dosega že mi obvezna, ter je prepuščena svobodni odločitvi. Samo v primeru, da bi bil odziv premajhen in ne bi zadovoljil potreb, je predvideno prisilno zaposlenje žensk.

Posebna določba govori o zaščiti vajencev.

Sedanje stanje delovnih moči

Je po izjavi ministra javnih del tak: Število nezaposlenih je padlo od 330.000 na 200.000, od teh je več kot tretjina prekorajilo 60. leto. Letos pričakujejo, da pride v Francijo 200.000 kolonialnih delavcev. Število mobiliziranih, ki so posebej dodeljeni narodni obrambi, znaša 450.000, za delo pri narodni obrambi je pa določenih 750 do 800 tisoč.

Gospodarska politika francoske vlade se usmerja predvsem na

1. močnejši izvoz zaradi preskrbe države s potrebnimi devizami,
2. zbiranje vsega uporabljivega materiala za industrijske pridelke,
3. omejitev kupovanja v drugih državah.

Kako bo dosegla francoska vlada svoje cilje

Vlada je s trgovinskimi in finančnimi pogodbami skušala izpodbiti odredbe onih držav, ki se branijo uvoza francoskih proizvodov. Najvažnejše pogodbe so bile sklenjene z Veliko Britanijo. Ze v teku polletne vojne je sklenila Francija 15 trgovinskih in finančnih pogodb tako na primer z Belgijo, Italijo, Jugoslavijo, Turčijo, Grčijo in Španijo. V drugi vrsti pa vlada olajšuje delo francoskih izvoznikov, jih opozarja na nova tržišča in jim pomaga pri izvrševanju formalnosti.

V vseh mestih Francije zbirajo star material, kakor n. pr. čunje in papir, da prihranijo na uvozu surovin. Pri tem zbiranju sodelujejo vsi sloji.

Najstrožje nadzorstvo opravlja francoska vlada pri kupovanju v inozemstvu in uvozu. Splošni načrt za uvoz je izdelan že za tri mesece naprej.

Tako dela francoska vlada z vsemi silami za povečanje proizvodnje in zmanjšanje porabe. Delo je močno olajšalo zavezništvo z Veliko Britanijo.

Kmalu se bo spet začel vrvež na prostorih ljubljanskega velesejma. Letošnji pomladanski velesejem se bo odprl 1. junija in bo trajal do 10. junija.

Nemški letalec raportira

Nemški letalec, ki je letel z bombaškom nad sovražnim ozemljem, je po vrnitvi takole poročal svojemu starešini o doseženih uspehih bombardiranja posameznih postojank okoli francoskega mesta Noyon, oddaljenega dobrih 100 km od Pariza:

Ob prvem miraku smo preleteli ozemlje zahodno od Noyona. Ze se približujemo prometnemu križišču, ki je zelo velike važnosti pri preskrbi zavezniške vojske na bojišču z vsem potrebnim. Tod lahko pridejo na pomoč četam na bojišču novi oddelki. Naša dva bombnika sta odletela s svojega letališča z nalogo, da onemogočita sovražniku dovolj potrebne vojaške materiala in živih bodisi po cestah, ali pa po železnici. Kljub temu, da se je že mrzilo, smo še dosti razločno videli ves svet pod seboj. Cesta, ki vodi od Noyona proti Hamu, se je vedno bolj ozivila. Od vseh strani prihajajo na to cesto čelni deli vojaških kolon, ki naj bi pod varstvom noči prišli do bojne črte. Vprav tem vojaškim oddelkom je bil namenjen naš glavni napad.

Prvo letalo je zagnalo nekaj bomb, ki so izklopale globoke lijakaste jame na široki asfaltirani cesti. Po prvem napadu z bombami smo se spustili tako rekoč tik nad zemljo. Letimo vsega skupaj le 20 m nad cesto in kosimo s strojnimi sovražne vojaške oddelke. Iz mnogih sovražnih tovornih avtomobilov švigne plamen. Toda, kljub strašni zmed, ki jo je povzročil naš napad na cesti, se sovražnik hitro zbere in začne postavljati strojnice. Preden pa utegnemo streljati, smo mi že preveč daleč.

Prileteli smo nad točko, kjer se sečeta dve železniški progi. Križišče samo je bilo že prej razdejano. Zato je sovražnik tu prekladal blago. Pojavljali smo se vprav v trenutku, ko je privedel francoski vlak, natovoren z municijo. Vrgli smo dve, tri bombe. Razdejali smo ne samo vlak, pač pa tudi nekaj deset metrov železniške proge.

Letimo naprej. Zagledamo veliko število vozil. Na široki poljani je nekaj sto sovražnih tovornih avtomobilov. Bomba za bomba pada. Pod nami eksplodirajo bencinske zaloge. Nastane strahovit požar. Ko zapustimo ta kraj, se nenadno znajdemo nad zasilnimi sovražnimi pomožnimi letališči. Čeprav letimo nizko, nas opazijo šele v poslednjem trenutku. Zaradi tega je naše streljanje povzročilo na letališčih nemalo zmešnjave. Uničili smo dve letali, ki sta bili na letališču.

Odtod smo se podali nazaj v svoje oporišče. Reflektorji, ki so zdaj začeli metati snope žarkov na vse strani, nas niso mogli več zaslediti, ker smo jo zadosti hitro popihali.

Koliko je stara konzerva

Letos je minilo 127 let, odkar se je pojavila konzerva, ki je važna stvar pri prehrani zlasti vojske ter ima prav v teh časih velik pomen.

Prve svetlo kovinske škatle so se pojavile leta 1813. Vendar pa najdemo že prej nekatere konzerve, ki so sedanjim bile malo podobne. Leta 1795. je nek pariški slaščičar dobil dvanajset tisoč funtov nagrade, ker je zumil neke vrste konzerviranje hrane, nomenklatura vojaštva. Konzerviral je meso tako, da je skuhal in močno nasolil, nato pa ga je dal v steklene posode, ki so bile neprodušno zaprte. Toda pokazalo se je, da to konzerviranje ni

tako, kakor bi bilo želeto, ker steklene posode oziroma kozarci niso bili primerni za prevažanje. Šele pozneje, leta 1815, so ruski raziskovalci, ki so šli v arktične dežele, uporabljali bele kovinske škatle. Devet let pozneje je angleški raziskovalec Edvard Parry tudi vzel s seboj take škatle. Baje so osem in sedemdeset let pozneje našli konzerve in so bile še uporabne.

Sardine v skatlah, paradižniki in ribice so se pojavile prav pohlevno leta 1820. Šele trdka Crème je začela izdelovati na debelo te vrste konzerve in angleško-francoska ekspedicijska se je oskrbela s takšnimi konzervami. Nekaj let pozneje je Pasteur po točni preiskavi mnogo pripomogel, da so konzerve začeli izdelovati na debelo in da so obveljale kot prehranjevalno sredstvo.

V pretekli vojni je angleška armada pospravila 250 milijonov konzerv, za katere so uporabili 37.000 ton kovine. Pa ne samo med svetovno vojno ampak tudi lansko leto so imeli Angleži velik tek in so pojedli astronomsko število konzerv. Ves angleški imperij je do izbruha sedanjih vojne naredil milijardo sto milijonov konzerv in uvozil jih je prav toliko, pa so vse pojedli Angleški imperij je res velik, številka je pa tudi malo visoka.

Radio

Program radio Ljubljana

Torek, 28. maja, 7 jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 11 Solška ura: Pokrajinska oddaja: Celje nekoč in sedaj Izvajajo učenci (plošče) I. deške in dekleške ljudske šole iz Celja. Vodi g. Fran Roš, pevske točke dirigira skladatelj g. Ciril Pregelj — 12 Bolgarske resne in ve-sele (plošče) — 12.50 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14 Poročila — 18 Nastop učencev orglarske šole — 18.40 Vrhnece sreče: ljubezen (g. Fr. Terseglav) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac ura: Osebnost Novice Ceroviča, junaka iz Mažuraničevega »Smail Agee« (Novica Šaulič, Belgrad) — 19.40 Objave — 19.50 Gospodarski pregled (g. Drago Potočnik) — 20 Novi glasovi: Nastopajo: Franja Senegačnik (petje), Marija Teran (petje), Jelenc Olga (klavir) — vsi gojenci drž. konservatorija v Ljubljani — 21.15 Koncert Radijskega orkestra — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Omglice in harmonika (gg. Fr. Petan in A. Stanko).

Drugi programi

Torek, 28. maja: Belgrajska kratkovalovna postaja: YUA, YUB (49.18 m): 19.40 Poročila v slovensčini — YUF (19.69 m): 1.55 Oddaja za južno Ameriko — YUG (19.69 m): 3.00 Oddaja za severno Ameriko — Belgrad: 21.10 Beethovne sonate — Zagreb: 21 Ork. konc. — Bratislava: 21 Operna gl. — Praga: 21 Češka gl. — Sofija: 20 Slovaški večer — Berniunster: 19.45 Domači večer — Budimpešta: 22.10 Jazz — Bukarešta: 20 Ork. konc. — Trst-Milan: 17.15 Čelo — 22.20 Plesna gl. Rim-Bari: 21 Plesna gl. — Florenca: 20.30 Operni konc. — Sottens: 19.10 Rameaujeve skladbe.

Na presenečenje sem odkril, da članek več dni ni prišel do objave. Državniki so rokopol oddajali več dni prej, da je bilo časa za prenos in razširjanje po vsem svetu. To se pravi, da je francosko zunanje ministrstvo imelo v rokah prepis iz zasebnega vira, zakaj članek ni bil še nikjer na svetu priročen.

Takoj sem videl, da sem zadel na stvar velikega pomena.

Poklical sem našo londonsko podružnico in zvedel, da so članek Lloydja Georga dva dni prej oddali po radiu v New York in da pod člankom ni bilo njegovo ime, marveč skrivnostno znamenje »Seal«, kar je pomenilo, da je članek napisal prejšnji angleški ministrski predsednik.

Potem sem si preskrbel izvod Mednarodnega brzojavnega govora, ki so ga podpisale vse države. Po njem so morala vsa zapupna sporočila ostati skrivna, prestopki so bili kaznovani z globami.

Oborožen s člankom Lloydja Georga, ki je nosil natančni dan, ko bi lahko izšel, ter z Mednarodnim brzojavnim sporazumom, sem spet šel v zunanje ministrstvo k grofu de Chambernu. Vprašal sem ga:

»Glede reči s tistim poročilom, grof, ali mi ne bi mogli podrobneje povedati, od kod prihaja?«

»Ne. Dejal sem vam, da ga je poslalo neko naše poslaništvo in je očitno izšel v vaših listih. Več vam ne povem.«

»Ali ne bi bili presenečeni, grof, če bi zvedeli, da ta članek

ni izšel še nikjer, da ga še vedno obravnavajo: mož, ki ga je napisal, naše londonsko uradništvo in naš newyorkski urad. Ali ne bi bili presenečeni, če bi zvedeli, da ga je nekdo nepostavno dobil v svoje roke, da ta članek nikdar izšel ni in pri United Pressu tudi ne bo izšel, ker ga je United Press samo poslala na račun United-Feature-Syndikata?«

»Razen tega je to članek Davida Lloydja Georga, ki svoje lastno mnenje izraža pod svojim lastnim imenom. Kakor vaš bivši predsednik Poincaré vsakih 14 dni daje svoje mnenje United-Feature-Syndikatu in pogosto govori reči, ki so drugim državam čez vse neprimljene. To poročilo je bilo oddano iz Londona po radiu in nosi, kakor vidite, pojutirni dan, kot dan, ko se sme objaviti. Kako je zunanje ministrstvo v teh okoliščinah prišlo do prepisa te pošiljke? Zadel sem pri tem na lepo, napeto snov: Francija volani po mednarodnih radijskih zvezdah, Francija vola za zaupnimi zvezami med Anglijo in Ameriko. Hvaležna snov zame.«

Chambrunov obraz je popelno posivel. Iz grofa so začela zaboreti pojasnila. Nazadnje je priznal, da je postaja na Eiffelovem stolpu njela brzojavko in jo poslala zunanjemu ministrstvu. Trdil pa je, da se je to zgodilo po naključju.

Jaz sem na to potegnil iz žepa mednarodni brzojavni sporazum ter ga opozoril, kaj je določeno, da ostanejo zaupna sporočila skrivna. Skušal me je pregovoriti, naj vso reč pustim, ker temelji na obzvalovno vrednem nesporazumenju. Zatrjeval mi je, da bo od slej prijateljsko shajal z mano.

Jaz sem dejal:

»Ne. Dolgo ste me po krivici nadlegovali. Grozili ste mi, da boste opozorili ameriškega poslanika in me dali izgnati. Zdaj pojdem jaz k poslaniku in mu bom vso zgodbo povedal ter ga vprašal, kaj naj storim. Obvestil bom tudi svoj newyorkski urad in mu o dogodku poročal o vseh podrobnostih.«

Šel sem k poslaniku Myronu T. Herrieku. Čeprav je bil odločen prijatelj Francije, je kar priznal, da se je zunanje ministrstvo ujele v past. Hotel je povabiti na kosilo Perettia della Rocca, tedaj stalnega načelnika v ministrstvu zunanjih zadev, in mu stvar povedati.

Tako se je zgodilo, Herriek mi je namignil, da je bolje, če ostane stvar nerazglašena. Moji višji v New Yorku so bili enakega mnenja.

Pustili smo reč, mene pa ni zunanje ministrstvo med bivanjem

v Franciji nikdar več nadlegovalo.

Grofa de Chamberna so kmalu potem odstavili z vodstva tiskovnega oddelka in šel je za poslanika v Grčijo. Pozneje je bil poslanik v Turčiji in v Italiji.

Državniki in kralji

Kot vodja pariškega uradništva sem se seznanil z nekaj možmi, ki so med svetovno vojno in po njej imeli veliko vlogo v dogodkih. V mnogih ozirih nedvomno največji med njimi, katerega sem srečal najprej, ko je bil še časnikar, kakor jaz sam, je bil poročevalec lista »Popolo d'Italia« iz Milana. Usojeno mu je bilo, da bo pozneje dal svojemu ljudstvu nov politični red, toku evropskih zadev pa drugo smer.

Na ponesrečeni konferenci v Cannesu leta 1922, ki je šla po gože, ko je Poincaré sredi pogajanj izpodnesel Briandovo glavo, sem delal z nekim Benitom Mussolinijem. Na konferenci je pisal poročilo za »Popolo d'Italia«, figar izdajatelj je bil.

Tedaj so ljudje vedeli o njem malo ali nič. Jaz do takrat nisem slisal še nikdar nič o fašizmu ali o Mussoliniju. Prepričan sem, da ti besedi za nikogar na konferenci nista nič pomenili.

Toda po 9 mesecih je imel Mussolini postati gospodar Italije in postaviti zastopnike s tiste konference pred dejstvo, ki se je v njihovo zasnovno evropskih zadev prilagalo tako, kakor kocka v vrečo miši.

Kolikor vem, je samo eden izmed tujcev, ki so bili na konferenci, sploh kaj vedel o Mussoliniju. Bil je to moj prijatelj George Slocombe, dopisnik londonskega »Daily Herald«, ki je Mussolinija potem popisoval, kako je gledal polom konference »z mrzlimi, pomehljivi očmi in z zaničevalnim nasmehom na trdih, neodgonetljivih potezah.«

Mussolini je tekal z nami okrog z zapisnikom in s svinčnikom v roki. Nihče se ni niti zmenil zanj. Jaz ne bi bil nič vedel, da je med 200 dopisniki iz kakih 12 držav, navzoč tudi on, če naju ne bi bilo naključje privedlo skupaj v veži hotela »Carlton«, v glavnem stanu zastopnikov.

Okoli lorda Riddela, ki je bil tiskovni častnik pri angleškem zastopstvu, se je gnetla skupina časnikarjev, ki so ga nasakovali s površnimi vprašanji. Nekdo od dopisnikov, ki je prav slisal besedo, je vprašal: